

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

sacrificij vitulum duxit, sed sub lingua sua exultare non possit, si alta precis sue verba non intelligeret. Cùm clamavit ergo, intellexit, quæ clamavit, & exultavit in oblatione omnipotentis Dei, non solum vitulum habuit, sed etiam farinæ modios, & amphoram vini. Igitur vitulus, farina, & vinum, laus est Dei, intellectus laudis, & læticia devotæ mentis. Cur autem modius, & amphora in Dei oblatione nominantur, nisi quia mensuræ sunt nomina? Hoc etiam quid spiritualiter indicet, Paulus exponit, dicens: *Vniquisque proprium donum habet ex Deo, unus quidem sic, alius vero sic.* Hinc Veritas dicit: *Mensuram bonam, & confertam, & coagiatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.* Hanc nobis mensuram custodire sacra Scriptura præcepit, dicens: *Supra teonus ne levaveris.* Sed electæ animæ valde cavendum est, ut hæc tria omnipotenti Deo ardore piæ devotionis offerat, & studio manifesta veritatis. Unde & ejusdem Annæ filius sacerdoti oblatum asseritur. Quod profectò & nos agimus, si cùm in sancta conversatione proficimus, cùm secundis jam mentibus spiritalium gaudiorum fructum profertimus, ad prælatorum nostrorum examen ducimus omne, quod in nobis ex superna contemplatione generatur. Et quia electi viri inter dona sublimia humilitatis suæ bonum non deserunt, sequitur:

Et adoraverunt ibi Dominum.

In domo Domini Dominum adorant, qui & alta mente in supernæ patriæ contemplationem se elevant, sed per humilitatem omnipotenti Deo subfervunt, & omni corde in virtute Spiritus tam sublimiter elevantur. Hæc non ex ordine, sed summam ad historiam, sive moralem intelligentiam exponendo perstrinximus, ut verba spiritalis cantici, quod subsequitur, secundum moralem, typicamque explanationem paulò latius indagemus.

CAPUT II.

Et oravit Anna, & ait: Exultavit cor meum in Domino.

In Annæ persona sanctæ Ecclesiæ typum latere jam ostendimus. Quæ nimirum nato jam puero, in Domino exultare se perhibet: quia de eo, quoddam ad fidem Redemptoris gentilem populum traxit, vanè non tumuit, sed in eo lætitiæ suæ intentionem tenuit, à quo fecunditatis suæ dona suscepit. Quibus nimirum verbis sic lætitiæ suæ situm indicat, ut causam pariter exultationis ejusdem ostendat. Sterilis quidem flevit, pariens exultavit; ut sanctæ Ecclesiæ mores portenderet, quæ se in hanc vallem lacrymarum à paradisi gaudiis projectam dolet, sed pro lucrands animabus exilij sui erumnas patienter sustinet. In hoc tantum exultare consuevit, si in ærumna temporis, qua premitur, per fecunditatis suæ gloriam, multiplicatis electis, cælestis patriæ damnare parentur. Dicit ergo: [*Exultavit cor meum in Domino*], quia fructus sui propositi consecuta est. Quo in loco notandum est, quia hoc, quod glorians loquitur, orasse perhibetur. Nam præmissum est: [*Et oravit Anna, & ait: Exultavit cor meum in Domino.*] Quæ autem nihil à Deo petere flagitando cognoscitur, cur orasse perhibetur? Sed quia hoc futurum esse per prophetiæ spiritum sancta mulier noverat, & id fieri vehementer optat, & exultando loquitur, & orando. Exultabat quidem certitudine futurorum, vehementer exoptans fieri, quod noverat, revelatione sacramenti. Sancta quoque Ecclesia inde divina beneficia amando & venerando recolat, prædicat, & orat: quia nimirum id foris loquendo exequitur, quod intus miro desiderio fieri cupit, & factum magna devotione veneratur. Dicit ergo: [*Exultavit cor meum in Domino*]: quia munera, quæ ad æternæ lætitiæ fructum accipit, ad temporale gaudium non convertit. Sequitur: [*Et exultatum est cor meum in*

S. Greg. Tom. III.

A Deo meo.] Quid est cornu Annæ, nisi potestas sanctæ Ecclesiæ: Quod profectò cornu tunc mirabiliter se extulit, cùm Dei Filius per assumptam humanitatem naturæ nostræ participem se fecit. In eo igitur cornu sanctæ Ecclesiæ exaltatum est, in quo humana natura jam splendet supra angelos elevata. Sed in hoc, quoddam hunc Deum suum & salutarem sancta Ecclesia singulariter asserit, synagogæ repulsionem latenter ostendit. In Deo igitur salutari nostro exaltatum est cornu nostrum: quia sublimitas Ecclesiastica potestatis in humanitate nobis creda est Redemptoris.

Unde & de eodem Redemptore per Zachariam dicitur: *Exerit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui, sicut locutus est per os sanctorum Prophetarum suorum:* quia exaltatum cornu suum refert, latenter indicat, quia ante cornu habuerat, quod exaltatum non

B erat. Sancta quippe Ecclesia ante Redemptoris adventum cornu habuit: quia in Patriarchis, & Prophetis tam rectè vivendi ordinem, quam delinquentes corrigendi potestatem divinitus accepit. Sed tamen cornu exaltatum non habuit: quia etsi vivere justè poterat, tamen ad Paradisi gaudia sine Redemptoris præsentia redire non poterat. Nunc autem sanctæ Ecclesiæ cornu exaltatum est: quia jam mundi Redemptorem venientem recepimus, per cuius gratiam non solum rectè possumus vivere, sed & ad paradisi gaudia transire: quia ille jam pro nobis mortuus resurrexit, in cuius morte mors obiit, & paradisu se ejus fidelibus referavit. Exaltatum est ergo cornu nostrum in Deo nostro: quia effusa jam gratia sancti Spiritus, in electorum multitudinem impressam

C Redemptoris imaginem videmus, dum qui terrena omnia despiciunt, carnis voluptates fugiunt, propria derelinquunt, tantò altiori potestate radiant, quantò hæc tanta virtutis insignia, in veterum multitudine sancta Ecclesia non habebat. Exaltatum est cornu nostrum in Deo salutari nostro: quia quotquot

eum recipimus, dedit nobis potestatem filios Dei fieri. Hoc cornu exaltare volebat Salutaris noster, cùm dicebat: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & omnem virtutum inimic.*

Hinc item asserens, ait: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in calis.* Hinc iterum reprobmittit, dicens: *Sedi bitis super sedes judicantes duodecim tribus Israel.* Dicat ergo Anna: [*Exaltatum est*

D *cornu meum in Deo meo,*] ut videlicet sanctæ Ecclesiæ gloria designetur, quæ singulare culmen potestatis obtinet de præsentia Redemptoris. Et quia jam in toto mundo distenditur, quæ quondam intra Judæam perfectionibus angebatur, sequitur:

Dilatatum est os meum super inimicos meos.

Qui enim inimici Ecclesiæ alij, quàm Judæi intelligendi sunt: Supra quos nimirum dilatatum os habet: quia contra eorum perfidiam omnium gentium jam fidelium linguas movet. Os ergo sanctæ Ecclesiæ dilatatum est, quia per universum orbem diffunditur, & dum nationes universas prædicatione veritatis erudit, Judæorum stultitiam, veluti dilato ore, reprehendit. Et quia hoc inde potuit: quia venientem in carne mundi Redemptorem gaudenter excepit, causam dilatarati oris exponit, dicens:

Quia letata sum in salutari tuo.

Jam quis sit salutaris Dei, cognovimus. De quo etiam Esaias vaticinans, ait: *Videbunt omnes fines terræ salutem Dei.* Jesus autem nostro eloquio Salutaris dicitur: De quo etiam Habacuc sibi gaudium reprobmittit, dicens: *Gaudebo in Deo Jesu meo.* Ecce veterum Judæorum vocibus Dominus Jesus Deus asseritur. Sed nunc Judæi Salvatorem expectant, quem Deum esse nequaquam credunt. Sed fortasse hoc Judæi in ore suo reprobare contendunt, & dum Jesum Salvatorem interpretantur, Deum Salvatorem non unigeniti personam, sed Patris intelligunt: verumtat-

C ij

men in eodem loco subditur, unde unigeniti persona A
 apertius demonstratur. Domine Deus, inquit, vir-
 tus mea, constitue pedes meos in consummatione, &
 super excelsa statue me, ut vincam in claritate ipsius.
 Ecce, Deo loquitur, dicens: *Statue me super excelsa.*
 Sed quia dicit: *Vincam in claritate ipsius*, alius utique
 est, de quo dicit. Quis ergo est, de quo dicit, nisi uni-
 genitus Dei Filius, quem non solum verum homi-
 nem, sed etiam Deum credit? Dum ergo Deo loquitur,
 dicens: *Gaudebo in Deo Jesu meo, & vincam in claritate ipsius*, non Deum alium, sed Deus personam
 aliam demonstrat. Hæ sunt sanctæ Ecclesiæ rationes,
 hæ contra Judæorum perfidiam invincibiles asser-
 tiones per universum orbem diffusæ. Dilatum ergo os
 habet sancta Ecclesia super inimicos suos: quia jam,
 auctore Deo, ubique cognoscitur, unde & Judæorum
 perfidia vincatur. Causam igitur dilatati oris audiant,
 qui salutare Dei negant, & de gaudio Salutaris nostri
 feriantur arguente confusione suæ. Sed feriri possunt,
 à blasphemis verò suis cessare nolunt. Jam Dei salutare mundus excepit,
 omnis caro vidit, Judæus non credit: quia, ut dixi,
 salvatorem expectat, qui Deus non sit. Audiant ergo
 maledictionem Prophetæ dicentis: *Maledictus homo,
 qui confidit in homine, & à Domino recessit cor ejus.*
 In hominem Judæi confidunt, qui credere in Redemptorem
 refugiunt, dum Antichristum in fine mundi prætolantur.
 In quorum confusione, Psalmista prædicat, dicens:
Viderunt omnes fines terre salutare Dei. Quasi perfidiam
 Judæorum confundat, dicens. Quid in posterum vi-
 siones differtis? Quem expectatis, jam venit, quem
 promissum habuistis, jam omnibus finibus terræ
 apparuit, cum clausistis oculos, transiit; immo sic
 cæci facti estis, quod coram vobis tanta lux stetit,
 & non vidistis. Ergo, *jubilare Domino omnis terra,
 cantate, & exultate, & psallite: psallite Deo nostro
 in cithara, & voce psalmi, in tubis ductilibus,
 & voce tube corneæ. Jubilate in conspectu regis
 Domini, moveatur mare, & plenitudo ejus, orbis
 terrarum, & universi qui habitant in eo. Flumina
 plaudent manu in idipsum, montes exultabunt
 ante faciem Domini, quoniam venit, quoniam venit
 judicare terram.* Quasi dicat: Quia tam immensa
 cæcitate premuntur, ut nequaquam videre meruerint,
 vos gaudete abundantius, qui vidistis. Sed quam
 mirabiliter, atque ineffabiliter gaudendum sit, signa
 gaudij coacervans, ait: *Jubilare, cantate, & psallite.*
 Celebritatem quoque lætitiæ insinuare gestiens,
 instrumenta ejus enumerans, dicit: *Psallite Domino
 in cithara, & cithara, & voce psalmi, in tubis ducti-
 libus, & voce tube corneæ, jubilate in conspectu regis
 Domini.* Quid in conspectu regis, nisi in cognitione
 Redemptoris? Sed à quantis hæc gaudiorum solem-
 nitas sit agenda, exponit, dicens: *Moveatur mare,
 & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi qui habi-
 rant in eo.* O infelix Judæa, fines terræ viderunt salutare
 Dei, omnis terra commota jubilat, gaudet universus
 orbis, flumina plaudunt manibus, montes exultant:
 sed impia Judæorum corda non credunt, & in cæcitate
 suæ tenebris livoris penâ feriuntur. Sed quem blasphemare
 non metuunt, sancta Ecclesia attentius commendat,
 dicens:

Non est sanctus, ut est Dominus.

In descriptione Redemptoris omnia incomparabilia
 designantur. Inde enim verus Redemptor ostenditur,
 quod in omni, quod ad ejus gloriam dicitur, ei nemo
 comparatur. Ille enim omnes redemit, qui omnibus
 excellit. Quod rectè contra Judæam dicitur, quæ
 eò audacius Redemptorem despicit, quod multos se
 habuisse viros recolat, qui magna clæruerunt laude
 sanctitatis. Hinc est enim, quod illuminato cæco
 exprobrantes dicunt: *Tu sis discipulus illius, nos
 autem Moysi discipuli sumus. Scimus, quia Moysi
 locutus est Deus, hunc nescimus nudo sit.*

Hinc item gloria tur, & dicunt: *Semen Abraham sum,
 & nemini servivimus umquam.* Sed homo fuit Moyses,
 homo Abraham, homo Christus. Verumtamen illi assumpti
 ad locutionem Dei, iste assumptus in divinitatem.
 Illi assumpti ad ministerium, iste ut unigenitus
 assumptus ad regnum. Unde & loquitur, dicens:
Omnia, quæ habet Pater, mea sunt. [*Non est
 sanctus, ut est Dominus.*] Hoc etiam sacra Scriptura
 testatur, dicens: *Cui se infudit omnis plenitudo
 divinitatis corporaliter.* Hinc Joannes, ait: *De
 plenitudine ejus omnes accepimus.* [*Non est
 sanctus, ut est Dominus.*] Quia in eo, quod Dominus
 asseritur, sanctitatis ejus excellentia commendatur.
 Sed Judæi Christum, quem expectant, purum hominem
 asserunt, & tamen suum Dominum futurum, &
 singulariter sanctum credunt. Sed Psalmista illos
 reprobans, nos ad fidei gaudium cohortatur, dicens:
Jubilare Deo omnis terra, servite Domino in lætitia.
 Intrate in conspectu ejus in exultatione, quoniam
 Dominus ipse est Deus. Illi Dominum vocant, qui
 Deus non sit. Nobis ergo jubilandum, nobis in lætitia
 serviendum, qui talem habemus Dominum, qui etiam
 Deus veraciter credatur, qui majestatem divinitatis,
 quam in se asseruit, incomparabilibus miraculis
 comprobavit. Qui ergo invisibilem ejus divinitatem
 abnegant, patentibus operibus credant. Sed quam
 mira sanctitas illa est, quæ peccatores sanctificat?
 Unde & de peccatrice muliere dicit: *Remittuntur
 ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Hanc
 excellentiam sanctitatis, illa in fluxu sanguinis
 posita, cognoscens, ait: *Si tetigero vel sinitiam
 vestimenti ejus, salva ero.* Sed quis fidem ejus
 assereret, si effectus fidei non pateret? Nam ut
 vestimentum ejus tetigit, sanguis stetit. Non est
 ergo sanctus, ut est Dominus: quia qui quisque
 potuit sanctus existere, ejus accepit munere, ut
 sanctus esse potuisset. Hoc namque sancta Ecclesia
 subsequenti verbo insinuans, ad eundem Redemptorem
 ex nimia charitate convertitur, dicens:

Neque enim est alius extra te.

Subauditur, sanctus. Extra eum sanctus aliquis
 esset, si absque dono unigeniti, sanctificationis
 spiritum habere potuisset. Sed quis hoc asserere
 audeat de hominibus, quod de Angelis nequaquam
 constat? Scriptum quippe est: *Verbo Domini
 confirmati sunt, & spiritus oris ejus omnis virtus eorum.*
 Verbum Domini est unigenitus Dei. Quem profectò
 Evangelista Joannes insinuans, ait: *In principio erat
 Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat
 Verbum.* Si ergo etiam Angeli sanctificati
 creduntur in Filio, multo magis de hominibus
 creditur, quia extra eum sanctificationis gratiam
 invenire non possunt. Potest etiam hoc sine aliqua
 subauditione intelligi. Cum ergo dicit: [*Nec est
 alius extra te.*] Quid aliud in Redemptore,
 quam divine essentie incommutabilitas designatur?
 Unde & Judæis blasphemantibus, dicit: *Antequam
 Abraham fieret, ego sum.* Idipsum in Genesi
 Moysi insinuans, ait: *Ego sum, qui sum.* Deo enim
 unigenito esse est, dissimiliter numquam esse.
 Qui certè status tantò longè est à cunctis mortalibus,
 quantum clarior cognoscitur, quia momentis
 singulis per multa variantur. Potest hoc & ad
 justitiæ statum pertinere, quia electorum esse est,
 in Deo per justitiam manere. Et quia unigenitus
 Dei, Deus est, extra eum non est aliquis, quia
 nemo electorum, nisi in ipso est. Quod si refertur
 ad divinitatem ejus, ut nequaquam intellectum
 humanitatis ejus evacuet: quia iustus esse non
 potest, qui fidem non habet divine Incarnationis:
 Judæi ergo per hæc singula verba feriuntur, qui dum
 Redemptorem contemnant, Antichristum expectant,
 qui Deus non esse liquidò comprobatur. Unde &
 per beatum Job dicitur: *Habitent in tabernaculo
 ejus socij ejus, qui non est.* Tabernaculum Anti-

christi, est amor perfidiæ, quo fidei contradicit Redemptoris. In quo nimirum tabernaculo Judei nunc permanent: quia dum perfidiæ suæ situm amanter inhabitant, contra Redemptorem pugnant. Qui etiam ejus, qui non est, socij esse referuntur: quia in proposito suo diabolus adiuvant, qui dum à summæ illius essentiæ amore corruit, verum esse protinus amisit. Cui nimirum non esse est, ad summam illam beatam essentiæ per amoris participationem reverti non posse. Et quia Judæorum populus, non solum arduam patrum veterum conversationem, sed etiam miraculorum ostensionem, ad augmentum elationis habuit, subditur:

Et non est fortis, sicut Deus noster.

Quasi inaniter gloriantem Indæam reprimat, dicens: Quos magna fecisse astruis, puri homines fuerunt: quem prædico, non solum homo sanctus fuit, sed etiam potens Deus. Dum ergo fortitudo respicitur, excellentia indicatur: quia nimirum omnino infirma est omnis fortitudo hominis in comparatione deitatis. Quo tamen in loco assertio divinitatis non probat excellentiam operis: sed incomparabilitas fortitudinis ostendit veritatem deitatis. Quasi dicat: In hoc cognoscitur, quia vera protulit: quia deitatem, quam in se asseruit, incomparabilibus operibus comprobavit. Unde per semetipsum dicit: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Iam verò ipsa opera discutienda sunt. Moyses mare, Helias flumen divisit: Dominus noster Iesus super mare ambulavit.

Quid ergo est elegantius, in sicco profundi alveo faciem transeunti populo exhibere, an ipsam maris viam transire? Illi quippe, quia humanitatis deprimebantur pondere, in profundi solido viam, qua pergerent, requirebant: sed qui infirma humanæ naturæ in celsitudinem divinitatis assumpsisse cognoscitur, super aquas virtute propria ferebatur.

Moyses de consorcio sermonis Domini splendorem vultus obrinnit. Iosue orationibus solem fixit: sed quia Deus est Iesus, coram discipulis in solis virtute resplenduit. In illius faciem filij Israël intendere non poterant: istius gloriam qui meruerunt cernere, ceciderunt: ut aperte cognosceres, quia divinum existeret, quo humana transiret. Huic, in monte illis assistentibus, ab æterno Patre dicitur: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite.* Et idcirco etiam Helias, qui, ne plueret, cælum clausit, & ut plueret, referavit, in ejus comparatione quid est, qui, apertis cælis, Patrem exhibuit testem suæ divinæ generationis: [*Non est ergo fortis ut Dominus.*] quia quidquid virtutis Moyses ostendere potuit, Dominus, non ipse fecit. Iesus autem omnia, quæ mirè gessit, propria virtute exhibuit, quia Dominus etiam Moyse fuit. Non enim Moyses populo per deserta gradienti, sed Dominus manna pluit. Non Moyses, sed Dominus in columna ignis per noctem, & nubis in die populum præcessit. Non Moyses, sed verbum, quod factum est ad eum, aquam de rupe produxit. Non Moyses, sed Dominus volatilia concupiscentibus exhibuit. Unde & Dominus Judæos in patrum fortitudine gloriantes, reprimat, dicens: *Non Moyses, sed Pater meus dedit vobis panem de celo.* Hinc Psalmista non Moysen inaniter efferens, sed Dominum laudabiliter extollens, dicit: *Fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Thaneos, interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas quasi in utre. Eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis. Eduxit aquam de petra, & deduxit in amquam flumina aquas. Et mandavit nubibus desuper, & januas cæli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & pluit super eos sicut pulverem carnes, & sicut arenam maris, volatilia pennata.* Dominus autem Iesus fortis incom-

parabiliter non in aliena virtute apparuit, sed in sua. Unde & ex seipso potens, paralytico imperans, ait: *Tibi dico surge.* Hinc etiam scriptum est: *Quotquot tangebant eum, salvi fiebant a quocumque languore tenebantur.* Et iterum: *Virus de illo exibat, & sanabat omnes.* Hoc namque insigne fortitudinis, nec Moyses, nec Helias habere potuit, ut, dum incomparabilia signa innoscerent, adventum unigeniti aperitissime designarent. Rectè ergo synagoga perpetuo silentio damnatur, cum subditur:

Nolite multiplicare loqui sublimia. Recedant vetera de ore vestro.

Quasi dicat: Dum incomparabiliter nova cernitis, gesta antiquorum reprehensibiliter effertis. Quasi enim umbra, illa præcesserant. Sed nunc palam veri fideles hæc Redemptoris nostri opera venerabiliter adorant: quia quod umbrabatur ibi occultatione sacramenti, in adventu Redemptoris patuit, expectasse corpus revelandæ veritatis. Ergo si ad nova referantur, vetera non sunt: quia in Spiritu sancto intellecta, vetustatem aliquam non recipiunt. De illo quippe renovante omnia spiritu, Psalmista precatur, dicens: *Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renovabis faciem terræ.* Vetera ergo sunt, si Redemptoris operibus conferantur: sed cum ad confirmandam hæc, spiritualiter illa proferimus, eo spiritu, quo hæc intelligimus, illa renovantur. Sancta ergo Ecclesia dum Judæos de veterum narratione reprehendit, quid aliud, quam eos acta Patrum spiritualia carnaliter intelligere designat? Synagoga etenim contra sanctam Ecclesiam se tantò temerius erigit, quantò legis, & Prophetarum scientia superbius extollitur, quam suis patribus divinitus inspiratam, sibi autem materialiter exhibitam didicit. Unde sequitur: [*Nolite multiplicare loqui sublimia, gloriantes.*] Et ut tumere desinant, subjungit, dicens: [*Recedant vetera de ore vestro.*] Iam quippe ei vetera sunt, quæ, ut dixi, per renovantem spiritum non intelliguntur. Tale est igitur, ac si dicat: Dignum est, ut ab eorum narratione scilicet, quorum novos, & splendidos sensus ignoras. Quæ nimirum etsi subtiliter intelligis, tumorem arrogantiam tibi præstare non debent: quia Deus scientiarum Dominus est. Redemptor quippe humani generis, quia summi Patris est Verbum, Dominus est utique omnium scientiarum, Alta quippe, & magna locutus est Esaias, magna locutus est Ieremias: sed profectò nihil dicerent, si hoc Verbum scientiarum Dominus, non eis, antequam loquerentur, scientias indicaret. Unde & frequenter in libris ejusdem Esaiæ prophetae legitur: *Verbum, quod factum est ad Esaiam prophetam.* Frequenter & in libro Ieremias scribitur: *Verbum, quod factum est ad Ieremiam prophetam.* Hoc Verbum scientiarum Dominum, Ioannes in altissimo summi Patris sinu aspiciens, ait: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Hinc Paulus scientiarum Dominum Redemptorem nostrum insinuans, dicit: *Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Dum ergo dicit: [*Recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est.*] quid est aliud dicere, nisi synagogæ aperta ratione monstrare, ut tantò sollicitè tacere debeat, quantò non solum quiddam sint, sed etiam à quo sint ea, quæ dicit, ignorat? Quasi dicat: Illam scientiam, quam Patrum tuorum fuisse astruis, tantò tibi dare arrogantiam non debuit, quantò non ipsorum, sed unigeniti Filij Dei fuit: & ipsam eandem scientiam non intelligis. Dicit ergo: [*Recedant vetera de ore vestro.*] Ut Judæi nequaquam depravent, quod intelligere rectè non prævalent. Deus scientiarum, dicit, Dominus est,

Joan. 15.
d
Exod.
14. d
2. Reg.
2. b
Mar. 14.
c

Exod.
34. f
1. Reg. 10. c

Mar.
17. u
Mar. 1. b
Luc. 3. c
2. Pet. 1.
d
3. Reg. 17

Exod. 16.
Ibid. c
Exod.
14. f
Exod.
17. b
Num.
20. b

Joan. 6. d

Ps. 77. b

Mar. 9. d
Mar. 6. g
Luc. 6. e

Ps. 103. d

Joan. 1. d

Col. 2. b

Dominus est, ut quod veraciter Dei esse comprobant, hominibus fallaciter non adseribant. Sed dum de verbis jaëtantia Judæa reprehenditur, quia nullo timore compungitur, et etiam de occultis perfidorum cordium motibus tormenta nunciantur. Nam sequitur:

Et ipsi preparantur cogitationes.

Quasi dicat: Quem blasphemare non metuis, non solum linguæ habebis judicem, sed & cordis. Unde & per Isaiam comminatur, dicens: *Ego opera, & cogitationes eorum venio ut congregem.* Hinc per Moysen Dominus comminans, ait: *Nonne hac condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?* Et quia his verbis silentium synagogæ præcipitur, videamus jam, sancta Ecclesia quibus fecunditatis suæ laudibus in Annæ voce gloriatur. Subdens namque, ait:

Arcus fortium superatus est.

Quisnam est arcus fortium, nisi fraudulenta sævitia Judæorum? Ex occulto quippe, quasi ex arcu Redemptori vulnus infixerat, quem gentium manibus occidebant. Sed superatus est arcus fortium: quia qui eorum vulnere obiit, à mortuis resurrexit, in cælum ascendit, promissum Spiritum sanctum discipulis misit. Unde subditur:

Et infirmi accincti sunt robore.

Appellatione quidem roboris, virtus ostenditur Spiritus sancti. Unde & eundem Spiritum Dominus discipulis repromittens, ait: *Vos autem sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Robur autem, gratia sancti Spiritus rectè dicitur, quàm ut electi recipiunt, contra omnia adversa hujus sæculi fortes fiunt. Qui verò infirmi hoc loco, nisi Apostoli intelligendi sunt? Sed infirmi profecto, cum arcus fortium tenditur, non cum virtute ex alto vestiuntur. Nam in hora Domini cæ comprehensionis scriptum de eis est, quia re-

lucto Domino, omnes fugerunt. An non valde infirmus tunc Petrus erat, cum interrogantis ancillulæ vocem timuit, & Redemptorem negavit? Jam quippe superatus erat arcus fortium, annihilata sævitia Judæorum, quia Redemptor morte victa surrexerat: & tamen adhuc infirmi Apostoli,

superatos fortes, clausis januis, metuebant. Sed ubi eos robur induit, libet intueri, quàm fortes fecit. Repentino quippe sonitu super eos Spiritus sanctus venit, & eorum infirmitatem in miræ charitatis virtutem permutavit. Cœperunt enim Christum jam robore induiti prædicare, qui persecutorum minas non erubescabant delitescendo fugere: & qui mulierum verba timuerant, auctoritatem principum, libertate frangebant. Vicit robur formidinem, terrores, minas, & cædes superavit: & quos superveniendo induit, in cælesti militia mirabilis audaciæ insignibus illustravit, ut inter flagella, cædes, & opprobria non metuerent, sed exultarent. Scriptum quippe de eis, hoc jam robore indutis, est: *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Hinc jam prædicantes,

dicunt: *Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis.* Bene ergo dicitur:

[*Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.*] Quia prius à mortuis resurrexit, & sic ad cælum Redemptor abiit, & Spiritum sanctum discipulis misit. Prius namque superandus erat arcus fortium, & post infirmi robore accingendi. Unde & scriptum est: *Nondum erat spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus.* Quo in loco notandum est: quia hoc contra Judæam dicitur, quæ miracula Redemptoris tantò superbius despi-

cit, quânto inter supplicia mortuorum recognoscit. Dicit ergo: [*Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore.*] Quasi mortem Redemptoris calumniati synagogæ respondeat, dicens: Noli despicere, quoddam mori potuit: sed mirare potius, quia mortuus resurrexit, & gentis tuæ sævitiam revivificando superavit. Et quia hoc de præterito ostendit, non solum denunciando ei loquitur, sed insultando. Quasi enim inaniter insultanti impropere, dicens: *Quid vobis profuit occidisse, quem mortis laqueus non potuit tenere? Vos occidistis, ne post eum totus mundus iret: sed idcirco post eum totus mundus vadit, quia verum se Dei Filium probavit, dum moriendo humanum genus redimeret, & resurgendo viventem se monstraret, & ad cælum conscenderet, & Spiritum sanctum promissum discipulis destinaret. Et quia pro incredulitatis suæ merito, synagoga à participatione promissæ gratiæ repulsa est, id ipsum sancta Ecclesia impropere, subdens, ait:*

Repleti prius, pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt.

Qui fuerunt prius repleti, nisi qui cognitionem Dei, antequam ceteri populi, habuerunt? Qui ergo repleti prius, intelligendi sunt alij, quàm Iudæi, qui in fide conditoris fere ab ipso fuerunt principio mundi eruditi? Ipsi quidem pro panibus se locaverunt. Quid enim panes hoc loco significant, nisi mytheria divinæ Incarnationis? Locus autem inveniendorum panum sacra est Scriptura. Unde & panis, qui de cælo descendit, ad inveniendum se, ignorantibus, dicit: *Scrutamini scripturas, quia ipse sum,*

quæ testimonium perhibent de me. Pro panibus ergo se locaverunt, quia omnes scripturas acceperant, ut in eis sacramenta divinæ Incarnationis invenire debuissent: sed cum panis venit, synagoga, quæ se pro pane locaverat, locum reliquit, in quo invenire panem debuit, quem quæsit. Scripturas quidem, ut dixi, ad cognoscendum Redemptorem habuit, sed qui secundum scripturas venerat, venientem confutavit. Famelici ergo saturati sunt: quia qui crediderunt de gentibus, dum mytheria divinæ Incarnationis veneranter accipiunt, cælestem cibum habent ad internæ delectationis usum. Famelici quidem dicti sunt, quia ante adventum Redemptoris infidelitatis fame projecti, spiritualis refectiois cibum nullum habuerunt. Vel certè famelici dicuntur, quia spiritualis cibi dulcedinem cum magna aviditate suscipiunt. Repleti verò,

qui se pro pane locaverunt, audiant quem expectabant: *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi.* Sed quia non merebantur agnoscere, respondebant: *Nonne hic est filius Joseph? quomodo dicit, quia de cælo descendit? Ipse autem, qui omnia noverat, ad delectationis suæ recubitum famelicos venturos prophetabat, dicens: Amen dico vobis, quia ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno calorum: filij autem regni projicientur in tenebras exteriores.* Repleti ergo se locaverunt pro panibus, sed famelici saturantur, quia synagoga filij in Scripturis sanctis pactum fidei de futura incarnatione Redemptoris habuerunt: sed nunc projectis illis, dum gentiles in eum veraciter credunt, divinitatis, & humanitatis ejus sacramenta, in delectationis intimæ refectioe suscipiunt.

Quia verò per egregium Doctorem dicitur: *Omnes eandem escam manducaverunt, & omnes eundem spiritualem potum biberunt: (bibebant de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus:)* potest rationabiliter colligi, quia illi manducaverunt, & non sunt saturati, isti manducave-

unt, & non sunt saturati, isti manducave-

runt, & saturati sunt. Quod nimirum contra synagogam à sancta Ecclesia rectè dicitur, ut ij, qui sunt sub gratia, mira celsitudine præminere sub lege positus designentur. Quid enim illis fuit se pro panibus locare, nisi sacramenta venturi Redemptoris in Scriptura sacra perquirere? Quorum profectò unumquique manducavit, & saturatus non est: quia futuram summi unigeniti incarnationem credidit, sed præsentem non vidit. Manducare quidem ei fuit, divinam Incarnationem in mentis desiderio dulciter retinere: & non saturari ei fuit, desideratam ejus præsentiam non videre. Sed infirmi, qui robore accingendi erant, saturitatis suæ præconia ab eo, quo saturabantur pane audiebant: *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Amen dico vobis, quia multi reges & prophetae voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt, & audire, quæ vos auditis, & non audierunt.* Qui enim videre volebant, jam intimæ delectationis panem per desiderium manducabant: sed quia videre non poterant, habebant gaudium desiderij, sed non habebant per fruitionem saturitatis. Nam etsi Scriptura dicat: *Quia panem omnem suavitatem habentem, & omnem dulcedinem Deus eis dedit:* sic dicitur ab eis accipi, sicut nosci, sicut per fidem notus ab eis per charitatis desiderium poterat concupisci. Synagoga igitur in primis patribus glorianti, ij accincti robore præferuntur, ut dum novum culmen electorum conspicitur præcelsum, nequaquam inaniter ultra gloriatur. Et quia à discubitu sanctæ Ecclesiæ cibus vitæ numquam tollitur, futura, quàm præterita insinuans, ait:

Donec sterilis peperit plurimos, et quæ multos habebat filios, infirmata est.

Quæ est sterilis, nisi sancta Ecclesia, ut supra latius in Annæ typo jam diximus? Quid est ergo famelicus saturari, donec sterilis pariat, nisi usque in mundi finem panem vitæ possidere? Quod & ipse repromittit, dicens: *Eccè ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi.* Non enim sunt nisi famelici, quos sancta Ecclesia parit. Ergo donec parit, famelici saturantur: quia usque in mundi finem Deo filios generat: qui dum venisse in carne Redemptorem credunt, panem vitæ, quem desiderant, comedunt, & plenitudine replentur. Sed donec sterilis plurimos parit, ea, quæ multos habebat filios, infirmatur. Infirmari synagogæ, est institutione legis veteris parere non posse. Quæ enim fidem viri prioris perdidit, diabolo jam, & non Deo parit. Bene autem dicitur: *Quæ multos habebat filios: quia dum in veritate scripturarum subiectum sibi populum antiquitus erudiret, venturi Redemptoris adventum concupiscere, de complexu caelestis sponsi filios pariebat.* Nunc autem, quæ habebat filios, infirmata est, & filios non habet. Scripturas quidem suis auditoribus exhibet, sed quia Redemptorem negat, Deo filios numquam generat. Infirmari ergo dicitur, cui spiritualis fecunditas negatur. Et quia tam synagogæ repulsio, quàm electio gentilitatis incomprehensibili Dei judicio facta est, sequitur:

Domini mortificat, et vivificat, deducit ad inferos, et reducit: Dominus pauperem fecit, et dicit: humiliat, et subleuat. Suscitavit de pulvere egenum, et de stercore erigit pauperem: ut sedeat cum principibus, et solum gloriæ teneat.

Quasi obstupescenti alicui de tam electæ gentis repulsione respondeat, dicens: Quid in his rationem quaeris, quæ summa ratio incomprehensibiliter facit? Quod etiam genus quaerendi, doctor egregius reprehendens, ait: *Homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit signentum factori suo:*

Rom. 9. d.
S. Aug.
10. 4. lib.
31. quæst.
9. 68.

A *Quid me fecisti sic? Aut non habet potestatem figulus ex eodem luto aliud quidem vas facere in honorem, aliud vero in contumeliam? Tale est ergo, ac si dicat: Quia omnium Dominus rectè cognoscitur, opus illius, & in Judææ abjectione, & in gentium electione venerandum, & non discutendum esse sentiamus. Mortificat quidem Dominus: quia incomprehensibili judicio quondam electum Judæorum populum à cognitione veritatis separat, & in perpetuum damnat. Vivificat: quia gentilitatem ad agnitionem sui unigeniti temporaliter per fidem recipit, & ad ejus contemplandam gloriam æternaliter perducit. Ad inferos ducit: quia districto ejus judicio, ultrix gehenna eos puniendos in perpetuum recipit, qui per culpam perfidiæ à veneratione se dividunt Redemptoris. Reducit ab inferis: quia gentilem populum ad filij sui fidem devotè accedentem suscipit, cui velut altus abyssi carcer extitit, immensa obscuritas erroris. Pauperem facit, & dicit: quia & repulsam Judæam spiritualibus virtutibus spoliavit: & electam gentilitatem tam pretio fidei, quàm honorum operum fulgoribus exornat. Qui etiam humiliare, & sublimare dicitur. Etenim synagoga à Redemptore recedendo, sublimitatis suæ alta deposuit: & sancta Ecclesia Redemptorem venerando, ab imo infidelitatis, ubi projecta jacuerat, in altitudinem rectæ fidei, & Christianæ potestatis celsitudinem surrexit. Quia ergo Dei Filium Judæa contempnit, gentilitas promeruit, rectè & illa humiliata, & ista creditur exaltata. Sequitur: [Suscitans de pulvere egenum, & de stercore erigens pauperem: ut sedeat cum principibus, & solum gloriæ teneat.] Egenus, & pauper gentilis populus intelligitur, qui de pulvere suscitatus, & de stercore erectus dicitur: quia cum recipitur in fidem Redemptoris, & ei minima, & graviora peccata remittuntur. Quia enim facilè pulvis excutitur, & quem stercore inquinant, horribiliter sædant: pulvis leviora, stercore graviora peccata significat. Bene etiam de pulvere suscitatus egenus dicitur, & de stercore pauper erectus. In illis siquidem dormiebat, à quibus levi tactu gratiæ suscitari poterat. In illis verò jacebat, quia lapsus in gravioribus, manu magni auxilij indigebat. Sed jam egenus, qui de pulvere suscitatur, & is, qui de stercore pauper erigitur, audiamus, quo culmine præferatur.*

B *[Ut sedeat cum principibus, & solum gloriæ teneat.]* Qui verò principes hoc in loco, nisi sancti Apostoli designantur? De quibus nimirum principibus, Deo per Psalmistam dicitur: *Constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui Domine.* Quid est, quod pauper cum principibus sedet, nisi quia ordo prædicatorum, de gentibus electus, in sancta Ecclesia culmen Apostolicæ auctoritatis obtinet? Cum principibus quippe sedet: quia de throno caelestis magisterij doctrinam salutis exhibet. Et solum gloriæ tenet: quia bonæ famæ odorem spargit, quibus dignitate præminet. Vel certè solum gloriæ tenet, & cum principibus sedet: quia & sublimitatis honore radiat, & miraculis coruscet. Sed qui tam sublimi dignitate sustollitur, qualiter uti ea debeat, indicat, cum subjungit:

C *Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.*

Cardines terræ sunt extrema terræ. Nomine autem cardinum, ipsos prædicatores electos de gentibus voluit designari. Extrema quidem terræ dicuntur, quia de vili quodammodo & abjecta gentilitate producuntur. Qui profectò cardines Domini esse dicuntur pro mortificatione propria voluntatis. Domini quidem sunt, quia non sua quaerunt, sed quæ Jesu Christi. Sed dum Domini esse dicuntur, singularis quadam in eis sanctitas designatur. Qui verò Domini sunt, videant: quia saper eos orbis ponitur,

psal. 44.

S.
C. 100
1111
15m3

non sub eis. Quid enim orbis nomine, nisi sancta Ecclesiae subiecta designatur plenitudo fidelium? Super cardines quidem terra Deus orbem posuit: quia praedicatores ad hoc sanctae Ecclesiae proponuntur, ut eorum infirmitatem relevent, & debiles quoque ad caelestem patriam, velut superimpositum onus, portent. Non igitur se semper praelatos debent aspicere, sed quandoque subiectos: ut disciplina cohibendis vitiis praesint, sed aestimatione, & obedientia ministerij saepe subiant eis, quibus praeminet cura praelationis. Et quia magna sunt onera, quae praedicatores sustinent, subdit, atque ait:

Pedes sanctorum suorum servabit.

Quasi dicat: Inter onera tam immensa corrue-
rent, si eorum pedes Dominus non servaret, Pedes
quidem sanctorum suorum sunt affectus mentium.
Qui profecto a Domino servantur: quia ab ipsis gra-
tia mirae devotionis infunditur, quia onus tantum
gratanter ferunt. Servare quidem pedes sanctorum
Dominus dicitur: quia tanti ponderis molem fuge-
rent, si hoc intolerabiliter grave, non eis infusa
desuper charitas levigaret. Possunt etiam & status
fortitudinis pedum appellatione signari. Pedes vero
sanctorum suorum Dominus servat, quando eos
mira fortitudine roborat, ut inter tam immensa
onera nequaquam cadant. Et quia non pedem, sed
pedes servare dicitur, quid in utroque pede sancto-
rum intelligimus, nisi fortitudinem, & humilita-
tem? Ne enim ruamus, in utroque pede consisti-
mus. Quicumque enim fidelibus gregibus praesunt,
in via, qua ad supernam patriam tendunt, modo
prospera, modo adversa inveniunt. Ipsa enim pro-
spera, quia elationem menti excitant, eam ad ca-
lum valde impugnant: verumtamen ne electa mens
cadat, hinc subsistere nititur pede fortitudinis, inde
consistit pede humilitatis. Firmum quippe statum
inter utramque tentationem retineret, si tam solida
humilitate consisteret: ut nulla hanc prosperitas ele-
varet, adversitas nulla dejiceret. Quid est ergo,
quod dicitur: [*Pedes sanctorum suorum servabit.*]
nisi quia debilis est omnis virtus hominis, sine au-
xilio conditoris? Infirma quippe humilitas nostra,
dum prosperitatis favore mulcetur, ab inepta latti-
tia impulsu prosternitur. Infirma fortitudo nostra,
dum adversitate impingitur, leviter superatur. Sed
tristibus elidimur, laetis enervamur: cum nos nobis
omnipotens Deus deserit, non cum auxilium suae
protectionis impendit. Dicit ergo: [*Pedes sanctorum
suorum servabit.*] Quia omnipotens Deus infirmi-
tatem nostram in ferendis subditorum nostrorum
oneribus adjuvat: ut nos nec adversa atterant, nec
laeta seducant. Tunc quidem a Domino pedes nostri
servantur, cum divino auxilio roborati obviantia
mundi laeta contemnimus, adversa nulla formida-
mus: cum stabili patientia gratanter mala ferimus,
& inconcussa humilitate sublimem animum a vana
delectatione refranamus. Possunt autem pedes san-
ctorum, fides, & amor Redemptoris intelligi. Qui-
bus profecto pedibus gradiuntur, cum eum, quem
per fidem fideles credunt, amore consequuntur.
Hos profecto pedes servari sibi a Domino postula-
bat, qui precabatur, dicens: *Super excelsa statue
me, ut vincam in claritate ipsius.* Super excelsa sta-
tuitur, cui Redemptoris divinitas revelatur. Et in
claritate ejus vincit: quia dum ejus claritatis radiis
illustratur, cuncta maligni spiritus tentamenta de-
struuntur. Statutos quidem in monte pedes tenet,
qui veritatis contemplatione arduus est, & ejus,
quem credit summi Patris unigenitum, amore suc-
census. Super excelsa quidem Petrus statutus erat,
qui cum Domino confiteretur, dicens: *Tu es Chri-
stus filius Dei vivi,* protinus audivit: *Beatus es Si-
mon Bar-jona, quia caro, & sanguis non revelavit
tibi, sed Pater meus, qui est in caelis.* Fundatus enim

Mat. 16.

fide, accensus charitate, eum, quem amabat, etiam
praedicabat. Bene ergo de reprobis subjunctum est:
Et impij in tenebris conticescent.

Qui enim impij hoc in loco, nisi Judaei intelli-
gantur, qui a pietate verae fidei sunt extranei, & Re-
demptoris morte cruenti? De quibus recte dicitur:
In tenebris conticescent: quia sancti super excelsa
statuti, Redemptorem mundi, quem in divina ma-
jestatis claritate conspiciunt, aeternis laudibus con-
fidentur. In tenebris ergo tacent impij: quia Judaei
ideo Redemptorem non praedicant, quod ineffabili-
lis eos illa claritas divinitatis non illustrat. Scriptum
quippe est: *Tollatur impius, ne videat gloriam Do-*
mini. His quippe tenebris damnatos eos intuens,
Ioannes ait: *Lux in tenebris lucet, & tenebrae eam*
non comprehenderunt. Hinc David non optans, sed
prophetans, dicit: *Obscuretur oculi eorum, ne vi-*
deant, & dorsum eorum semper incurva. In tenebris
ergo tacent impij: quia etsi Judaei divinae Scripturae
verba in Dei laudibus proferunt, dum Filium neg-
gant, Deo Patri nulla vocum obsequia consecrant.
Deo enim silet, qui Patrem laudans, unigeniti
laudem tacet. Sed quem crucifixum despiciunt,
quando iudex venerit, expavescent. Unde etiam
subditur:

*Quia non in fortitudine sua roborabitur vir,
Dominum formidabunt adversarij ejus.*

Nunc autem durus in infidelitate, fortis in errore
est: & quem credere Deum contemnit, audacter
blasphemare non metuit. Velut vir siquidem nunc
vinci non potest: sed tunc sicut vir nequaquam ro-
borabitur, cum is, qui eorum insidiis crucifixus est,
in sua majestate conspicietur. Tunc formidabunt
ejus adversarij, quando crucifixi virtute omnia mo-
veri conspexerint, cum ejus iudicio universa sum-
mitti, cum per excelsos caelos tonantia iudicia au-
dierint aeternae suae damnationis. Unde & subdi-
tur:

Et super ipsos in caelis tonabit.

Qui enim, caelorum nomine, hoc loco, nisi san-
cti Apostoli designantur? Quibus profecto caelis
sublimitatis suae gloriam Dominus repromittens,
ait: *Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tri-*
bus Israel. Horum profecto caelorum tonitrua Ju-
daeis Dominus insinuat, ait: *Ipsi iudices vestri*
erunt. Super Judaeos igitur impios tunc in caelis to-
nabit: quia a sanctis Apostolis tunc terribilia iudi-
cia suae damnationis audient: ut eorum examine
sententiam aeternae mortis accipiant, quos praedi-
cantes humiliter vitae aeternae bona, persecutionibus
affligebant. Quia vero de extremo iudicio ista intel-
ligi debeant, sequitur:

Dominus iudicabit fines terrae.

Qui sunt fines terrae, nisi ultima hujus mundi?
Fines vero terrae Dominus iudicat, ut aequitatis ejus
sententia impunita, aut irremunerata nulla dere-
linquat: quia dum in iudicio extrema concludit,
aliqua discutienda non deserit.

Tunc sublimabit cornu Christi sui.

Quando omnes electos in aeterna contemplatio-
ne sui unigeniti recipiet, ut eis aeterna illa, & in-
effabili majestate praesideat, qui dum in praesentis
vitae peregrinatione viverent, secum non erant.
[*Tunc sublimabit cornu Christi sui:*] quando in cel-
situdine sua respicietur sublimitas Redemptoris. De
hac sublimitate per Joannem dicitur: *Videbimus*
eum, sicuti est. Nam potestas, sive regnum Domini
nostri Jesu Christi semper aequale est: sed tunc su-
blimitatem intueri valeamus: quidquid enim nunc de
illa

Isai. 26. b

Joan. 1. a

Psal. 68. c

Mat. 19

Luc. 1. b

x. Joa. 1. a

illa

illa sublimitate humana mens sibi potest fingere, omnino nihil est in illius gloria comparatione Nam scriptum est de illa: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus diligemibus se.* Prius ergo Christo datur imperium, deinde cornu ejus sublimabitur: quia tunc sublimitatis ejus celsitudo respicitur, cum nostra quoque natura à corruptionis suae imo sublevatur, cum renovationis suae integritatem refurgendo suscipit: quia praecelsum lumen contemplati valeat Redemptoris. Si verò in cornu aliquis vult regnum intelligi, per regnum Christi sancta Ecclesia designatur. Quod profectò cornu sublimabitur, quia ima

A nostra ad Angelorum aequalitatem perducentur. Quare & de electis in Evangelio Dominus dicit: *Erunt sicut Angeli Dei in caelo.* De ista cornu sui sublimitate, iterum dicit: *Fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum.* Sublimabitur ergo cornu Christi: quia sancta Ecclesia in aeterna contemplatione sui Redemptoris extolletur: & quae nunc in hac valle miseria depositionis suae poena deprimitur, absorpta tunc morte, renovata aeterni gaudij culmine, sublevabitur. Sed haec jam typica explanatione protulimus, restat, ut in sequenti volumine moraliter exprimamus.

LIBRI SECUNDI

CAPUT PRIMUM.

MO- RALIS

SUPERIORI libro, dum sacra historiae textum moraliter discuteremus, Annae fecunditatem in summae contemplationis perfectione posuimus: quia concipere menti, est de summa Dei omnipotentis contemplatione ineffabiliter gaudere: parere autem, in mente conceptae charitatis insignia occultare non posse. Nunc autem parienti canticum dicere quid est, nisi conditorem, quem ineffabiliter diligit, veris praconiis praedicare? Dicit ergo:

Exultavit cor meum in Domino.

Sed ea, quae manducavit, & bibit, quae amarum animum habuit, quae flevit largiter, quae votum vivit: quia illa mens omnipotentem Deum dignè laudare potest, quae dignis agonibus ad charitatis ejus summam pervenit: haec quidem diuturno usui contemneret omnia didicit, & dum cuncta creata ab intentione abiicit, tantò amplius in visione aeternae majestatis gaudet, quantò alicujus creaturae species in sui amore hanc retinere non praevalet. Haec ergo dicit: *[Exultavit cor meum in Domino,]* quae eum, contemptis omnibus, solum amat. In hunc profectò af-

fectum venerat, qui dicebat: *Quid mihi restat in caelo, & a te quid volui super terram?* Hinc in Deo exultans, dicit: *Vultum tuum, vultum tuum Domine requiram.* Hinc Sponsa in Canticis petit, dicens: *Osculetur me osculo oris sui.* Dum ergo dicit: *[Exultavit cor meum in Domino,]* quid aliud, quam in ejus se oculis inhæsisse, quem ardentè diligit, gloriatur? Et ideo illa sola haec dicit, quae experta novit, quae vis amoris sit in thalamo Sponsi. Cunctis quippe passionum victoriis illustrata, & praelata virtutum culmine ad illam sublimitatem pervenit, ex qua per gaudium mirae devotionis exultationisque cor suum in Deo posuit. Et quia cor suum dicit, quid aliud, quam mentis suae libertatem asseruit? Repti quidem corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Unde & de proditore dicitur: *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscariotes.* Si enim Iudas cor suum, & non diabolus possideret, ipse potius in eo bonum, quam diabolus malum poneret. Quò contra electus vir loquitur, dicens: *Animam meam porto in manibus meis.* Quid enim aliud manus electi est, quam potestas internae libertatis? Quid ergo ei est, animam in manibus portare, nisi internae libertatis gloriam in potestate retinere? Quotiescumque ergo graviter delinquimus, cor nostrum nos non habemus. Quare & Hieremias Judaico populo graviter delinquenti improprians, ait: *Aude popule stulte, & qui non habes cor.* Hinc item conversus alter Propheta Deo confitetur, dicens: *Invenit servus tuus cor suum.* Dicit ergo: *[Exultavit cor meum in Domino,]* ut libertatem mentis assereret, sine qua Deu dignè laudare non posset. Sequitur:

Exaltatum est cor meum in Deo meo.

In cornu electae mentis intentio designatur, quae

S. Greg. Tom. III.

B mirabiliter extollitur, cum ad eum gaudento pervenit, qui super universa consistit. Unde & cornu suum non in alio aliquo exaltatum asserit, sed in Deo. Qui enim transcuntia bona diligit, hujus profectò intentio depressa, non exaltata est: quia in imo figitur, ubi per desiderium locatur. Hinc est, quòd in Evangelio Dominus dicit: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Exaltare ergo cornu nostrum volebat Dominus, cum dicebat: *Thesaurizate vobis thesauros in caelo.* Exaltatum cornu habebant ij, quibus se Paulus conformabat, dicens: *Nostri conversatio in caelis est.* Sed qui caelestia tantum diligit, si illam intimè dulcedinis suavitatem gustare non novit; quamquam valde exaltatus sit, ad hujus tamen exaltationis sublimitatem non pervenit. Ille ergo hac exaltatione sublimis est, qui per incrementa virtutum proficiens, sublimitatem summae contemplationis obtinuit, non solum, ut perfectè caelestia diligeret, sed etiam, ut amoris perfectione in sola omnipotentis Dei contemplatione requiescat. In Deo exaltatum cornu habet, qui interni luminis alta visione fruatur, in qua familiari quadam singularitate gloriatur. Quare non ait: *In Deo nostro, sed in Deo meo.* Meum namque de eo dicit, quem familiariter, ac singulariter diligit. Ad quam certè divinae familiaritatis dignitatem pervenerat, qui dicebat: *Deus meus es tu, & consuebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.* Hinc Elaias ait incredulos increpans: *Nunquid parum est vobis molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo?* Quae ergo exaltatione cornu in Deo sustollitur, Deum suum singulariter fatetur: quia summa illa infusio divinae dulcedinis, exaltatam mentem, & sui susceptibilem, & valde familiarem facit. Sequitur:

Dilatatum est os meum super inimicos meos.

Qui sunt inimici electae mentis, nisi spiritus maligni? Quid ergo est dilatatum os super inimicos habere, nisi omnes malignorum spirituum suasiones, amplissima sibi infusa gratiae largitate reprobare? Angustiu quippe os habet, qui cunctis fraudibus malignorum spirituum, per considerationem rationis, contraire non praevalet. Os quippe mentis ejus, ratio est, & loqui, deliberare. Os namque repletur, cum mentis ratio per infusam sibi gratiam in contemplationem summae veritatis attollitur. Repleri quidem ei est, illustratione summae veritatis imbui. Ibi quippe discit, & quod aeternaliter appetat, & quod temporaliter contemnat. Et quia summa veritas amor est, subtilitate veritatis attollitur electa anima, ejusque rei charitate, quam didicerit, inflammatur: & tantò strictius servat magistrum, quantò ferventius id sibi inviscerat vis amoris. Cui nimirum etsi maligni spiritus mala suggerunt, dilatati oris apertione confunduntur: quia veritate summae sapientiae instructa, & summi amoris facibus accensa, habet jam contra suggestionem erroris immensam lucem sapientiae: habet & contra oblatam mundi hujus pompam ineffabilem charitatem. In immensitate lucis videt, quae reprobet, sed per vim sum-

D

S. GREG. TOM. III. LIB. I. CAP. I.